

## JALOLIDDIN MANGUBERDI — BUYUK SARKARDA VA UNING JANGLARDAGI MAHORATI

**Shaymardanov Xamza Xolmo‘minovich**

*DXX ChQ “Yosh chegarachilar” HAL Kasbiy va amaliy  
fanlar kafedrasi yetakchi o‘qituvchisi*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada XIII asrda yashab ijod qilgan buyuk sarkarda Jaloliddin Manguberdi hayoti, uning mo‘g‘ullar istilosiga qarshi olib borgan mardona kurashi hamda janglardagi harbiy mahorati yoritilgan. Shuningdek, Jaloliddinning sarkardalik qobiliyati, strategik tafakkuri va vatanparvarlik fazilatlari tarixiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Maqola yosh avlodni jasorat, fidoyilik va ona yurtga sadoqat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.*

**Kalit so‘zlar:** *Jaloliddin Manguberdi, Xorazmshohlar davlati, buyuk sarkarda, mo‘g‘ullar istilosi, Chingizxon, harbiy mahorat, jang san‘ati, strategiya va taktika, vatanparvarlik, milliy qahramon.*

### KIRISH

O‘zbek xalqining boy tarixida vatan ozodligi va mustaqilligi yo‘lida jon fido qilgan qahramonlar ko‘p bo‘lgan. Ana shunday buyuk siymolardan biri — Jaloliddin Manguberdidir. U nafaqat jasur sarkarda, balki mohir harbiy strateg, dono rahbar va el-yurt erkinligi uchun oxirigacha kurashgan milliy qahramon sifatida tarixda o‘chmas iz qoldirgan.

Jaloliddin Manguberding hayoti va tarixiy sharoit

Jaloliddin Manguberdi taxminan 1199-yilda Xorazmshohlar davlatida tug‘ilgan.

U buyuk hukmdor Muhammad Xorazmshohning o‘g‘li bo‘lib, yoshligidanoq harbiy ishlar, jang san‘ati va davlat boshqaruvi sirlarini puxta o‘rgangan. XIII asr boshlarida mo‘g‘ullar istilosi kuchayib, Chingizxon boshchiligidagi qo‘shinlar Xorazmshohlar davlatiga xavf solgan davrda Jaloliddin tarix sahnasiga chiqdi.

Jaloliddin Manguberding janglardagi mahorati

Jaloliddin Manguberdi harbiy iste‘dodi bilan ajralib turardi. U janglarda tezkor qaror qabul qilish, dushman kuchlarini to‘g‘ri baholash va mavjud imkoniyatlardan unumli foydalanish qobiliyatiga ega edi. Eng muhimi, u jang maydonida askarlarga shaxsiy namuna ko‘rsatib, ularni ruhlantira olgan sarkarda edi.

Uning eng mashhur janglaridan biri 1221-yilda Indus (Sind) daryosi bo‘yida Chingizxon qo‘shinlariga qarshi bo‘lgan jangdir. Kuchlar teng bo‘lmaganiga qaramay, Jaloliddin mo‘g‘ullarga jiddiy zarba bergan. Mag‘lubiyat xavfi ostida qolgan paytda esa u otini daryoga haydab, jasorat bilan qarshi sohilga suzib o‘tgan. Bu voqea hatto Chingizxonni ham hayratga solgan va u Jaloliddinning mardligini tan olgan.

### Harbiy strategiya va sarkardalik san'ati

Jaloliddin Manguberdi ko'pincha kutilmagan hujumlar, tezkor harakatlar va tog'li hududlardan ustalik bilan foydalanish orqali dushmanga zarba bergan. U dushmanni charchatish, alohida bo'lingan qismlarni tor-mor etish kabi taktikalarni mohirona qo'llagan. Bu esa uning harbiy tafakkuri yuksak darajada bo'lganidan dalolat beradi.

Shuningdek, Jaloliddin qo'shin ichida intizomga katta e'tibor bergan, askarlarining jasorati va sadoqatini qadrlagan. Uning shaxsiy jasorati jangchilarga kuch bag'ishlab, ularni oxirigacha kurashishga undagan.

### Jaloliddin Manguberding tarixiy ahamiyati

Jaloliddin Manguberdi mo'g'ullarga qarshi kurashgan eng yirik va qat'iyatli sarkardalardan biri bo'lgan. U mag'lub bo'lsa ham, taslim bo'lmagan, umri davomida vatan ozodligi uchun kurashni davom ettirgan. Uning mardligi va vatanparvarligi bugungi avlod uchun ibrat maktabidir.

Bugungi kunda Jaloliddin Manguberdi nomi yurtimizda katta hurmat bilan tilga olinadi. Uning haykallari o'rnatilgan, asarlar, filmlar va ilmiy tadqiqotlar yaratilgan. U — o'zbek xalqining milliy qahramoni va ozodlik ramzidir.

### Xulosa

Jaloliddin Manguberdi buyuk sarkarda sifatida o'zining jasorati, harbiy mahorati va vatanparvarligi bilan tarixda munosib o'rin egallaydi. Uning janglardagi qahramonligi va strategik tafakkuri bugungi kunda ham yoshlarni mardlik, fidoyilik va ona yurtga sadoqat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

## ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ahmedov B. O'zbekiston tarixi. - Toshkent: O'qituvchi, 2018 yil.
2. Bo'riboy Ahmedov. Jaloliddin Manguberdi. - Toshkent: Fan, 2000 yil.
3. Ziyov Bunyodov. Xorazmshohlar davlati va mo'g'ullar istilosi. - Toshkent, 1996 yil.
4. Ibn al-Asir. Al-Kamil fit-tarix (tarixiy manba).
5. Shamsiddin Kamoliddin. O'rta asrlar Markaziy Osiyo tarixi.-Toshkent: Akademyanashr, 2015 yil .
6. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. "Jaloliddin Manguberdi" maqolasi. - Toshkent, 2004 yil.